

УДК 130.31

Завальна Д. О.¹, Арсентьєва Г.О.²

¹ студ. гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АКСІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ БУТТЯ І НІЩО В ЕКЗИСТЕНЦІОЛІЗМІ НІКОЛО АББАНЬЯНО

Італійський філософ Ніколо Аббаньяно відомий як творець «третьої» версії екзистенціалізму, що отримала назву «позитивний екзистенціалізм».

Важливо відзначити, що Аббаньяно намагається розглядати конкретного індивіда в його реальному житті, в його взаємодії з навколишнім світом і з іншими людьми. На його погляд, людина в справжньому сенсі стає людиною, лише коли вона ставить собі питання про буття. Власне людина – це і є та «істота, яке шукає буття».

На відміну від речей, які завжди дорівнюють самим собі, людина екзистує, тобто має здатність виходити за свої початкові межі. Ця основоположна установка екзистенціалізму визначає його основні категорії: Людина як екзистенція (лат. Ex-sistere значить «виходити за межі») спрямована до трансцендентності, або буття. Зміст поняття буття в екзистенціалізмі трактується специфічно.

Якщо в матеріалістичній традиції буття – це, перш за все, світ реально існуючих предметів, світ речей, в екзистенціалізмі дане поняття набуває зовсім інший зміст. Згідно Н. Аббаньяно, людина як суще є відношення з буттям, що буття знаходиться по ту сторону сущого, тобто що воно трансцендентне; що ця трансцендентність не задалегідь, а виникає з відношення індивіда з буттям і підтримується їм. Аббаньяно прямо трактує буття як «належне, або цінність» А оскільки належне – це те, чого реально ще не існує, то можна сказати, що воно в цьому сенсі «ніщо»

Таким чином, в екзистенціалізмі Н. Аббаньяно категорії буття і ніщо втрачають своє суто онтологічне значення і знаходять нове, аксіологічне. Екзистенція людини складається у віднесенні себе до буття, тобто до сфери цінностей.

Людина як екзистенція завжди більше ніж ніщо, але менше ніж буття. Екзистенція – це завжди лише відношення з буттям, бо якби вона стала буттям, людина перетворилася б в Бога. «Екзистуючи, – пише Аббаньяно, – Я

виходить з ніщо, щоб рухатися до буття; але якби Я досяг буття, Я перестав би екзистувати, тому що екзистенція – це пошук або проблема буття».

Буття як світ цінностей знаходиться перед людиною не як щось дане і гарантоване; воно постає перед нею як можливість, яку вона може прийняти або відкинути; тому людина і виявляється «відповідальною за буття».

Все екзистенціалісти згодні в тому, що екзистенція – це трансценденція до буття і що рух трансцендування носить не необхідний, а можливий характер (екзистенція – це сукупність можливостей, які людина повинна реалізувати). Екзистенція повинна дивитися не по ту сторону себе: чи не на те, від чого вона рухається – «ніщо»; і не на те, до чого вона рухається – «буття»: її погляд повинен бути звернений до самої себе. А вона сама лише ставлення з буттям, яке завжди проблематично.

На думку італійського філософа, в екзистенціалізмі можна виділити три головних напрямки в залежності від того, як вони трактують можливе: 1) неможливість можливого; 2) необхідність можливого; 3) можливість можливого. Сам він дотримується останньої позиції і вважає: треба приймати і зберігати можливості як такі, тобто не перетворюючи їх ні в неможливість, ні в потенційність.

Кожна справжня можливість має два обличчя: вона одночасно можливість-яка-так й можливість-яка-ні. І ці два аспекти слід постійно враховувати і співвідносити один з одним. Потрібно завжди мати на увазі, що жодна з даних людині можливостей не призначена неухильно реалізуватися. Тому ніяких абсолютних гарантій здійснення її проектів не існує; але це не означає, що всі вони з самого початку приречені на невдачу.

Розглядаючи все різноманіття наявних можливостей, Аббаньяно зазначає, що не всі вони рівноцінні; серед них слід виділити так звану можливість можливості, або трансцендентальную можливість, яка як така «не перебуває на одному рівні» з іншими можливостями, а «виправдовує» їх. Саме ця можливість є належною людині.

Таким чином, процес становлення екзистенції набуває своєрідну форму; він не просто блукання від можливості до можливості, а «рух, який йде від можливості до можливості цієї можливості, тобто до трансцендентальної можливості». Цей рух Аббаньяно називає структурою. Структура – це постійна «ціннісна дуга», яка простягається між початковою проблематичною ситуацією, в якій цінність (норма) присутня як об'єкт передбачення, проект або передбачуваний ідеал рішення, яка втілила в себе в якійсь мірі цю ідеальність і тому стала позитивною; але ця кінцева ситуація, в свою чергу, створює навколо себе нову проблемну область, нову напруженість, яка вимагає знову сходження до цінності, щоб вийти вже з даної ситуації.